

Inspektionsrapport
från Skolverket
54-2007:2006

□□

Utbildningsinspektion i
den fristående grundskolan
Gotlands Montessori-Friskola
i Gotlands kommun

Beslut
Skolrapport

Skolverket

Gotlands Montessori-Friskola
ekonomisk förening
Jungmansgatan 336
621 52 Visby

2007-12-19
1 (3)
Dnr 54-2007:2006

Genomförd utbildningsinspektion i den fristående grundskolan Gotlands Montessori-Friskola i Gotlands kommun

Skolverket har genomfört inspektion i den fristående grundskolan Gotlands Montessori-Friskola i Gotlands kommun. Besök gjordes i skolan den 28–29 augusti 2007.

Vid utbildningsinspektion tar Skolverket ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen samt om huvudmannen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Inspektionen av fristående skolor skall förutom att granska utbildningens kvalitet klargöra om huvudmannens verksamhet uppfyller kraven för att även fortsättningsvis vara godkänd som fristående grundskola och vara berättigad till bidrag från barnens och elevernas hemkommuner.

Utbildningsinspektionen behandlar tre områden, verksamhetens resultat, genomförande och förutsättningar. Inspektionen syftar dock inte till att skapa en heltäckande bild av all skolverksamhet vid den aktuella tidpunkten utan prioriterar särskilt starka sidor eller påtagliga svagheter i verksamheterna. Övergripande information och exempel på kriterier för bedömningen av respektive granskningsområde finns publicerade på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se).

Av bilagd rapport framgår hur inspektionen genomförts samt de bedömningar som gjorts av inspektörerna.

Detta beslut redovisar dels områden där det finns sådana brister i verksamheten att dessa snarast måste åtgärdas, dels områden som behöver förbättras i ett fortsatt kvalitetsarbete.

Senast inom tre månader från beslutsdagen, dvs. den 19 mars 2008 skall Gotlands Montessori-Friskola ekonomisk förening redovisa till Skolverket, Utbildningsinspektionens Enhet i Stockholm vilka åtgärder som vidtagits mot de brister som påtalats i verksamheten.

Skolverket avser även att vid kommande inspektionstillfälle följa upp effekterna av inspektionen.

Skolverkets beslut med anledning av inspektionen

Skolverket bedömer att Gotlands Montessori-Friskola ger eleverna en lugn och trygg miljö. Skolverket bedömer dock att skolan mot bakgrund av nedanstående

bristområden inte kan säkerställa att eleverna når kunskaper och färdigheter som motsvarar vad som kan förväntas av elever i grundskolan. Skolans rektor måste tillsammans med lärarna arbeta för att skapa rutiner för uppföljning och utvärdering av såväl enskilda elevers utveckling som verksamheten i dess helhet.

Många av de förbättringsområden som inspektionen resulterat i har på ett eller annat sätt redan identifierats av rektorn. Skolverkets bedömning är därför att skolan har goda förutsättningar att åstadkomma en bra utbildning.

Följande områden inom skolans namn verksamhet visar sådana brister att de snarast måste åtgärdas.

- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas samlade kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (9 kap. 2 § skollagen).
- Skolans likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn eller elever).
- Åtgärdsprogram upprättas inte i enlighet med författningarnas krav (1 a kap. 5 a § förordningen om fristående skolor).
- Skolan kan inte säkerställa att betyg sätts i enlighet med bestämmelserna (1 a kap. 7 § förordningen om fristående skolor jämförd med 7 kap. 3 § grundskoleförordningen).
- Kvalitetsredovisningen uppfyller inte författningarnas krav (3 och 5 §§ förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Rektorn tar inte tillräckligt ansvar för det pedagogiska ledarskapet på skolan (1 a kap. 4 § förordningen om fristående skolor).

Skolverket bedömer att följande områden är i behov av förbättringsinsatser.

- Skolan bör verka för att öka samtliga elevers kännedom om utbildningsmålen.
- Skolans uppföljning av läroplanens mål att sträva mot bör förbättras.
- Skolan bör utvärdera hur lärarna arbetar med elevinflytandet, definiera vad man anser att elevinflytande är och fastställa hur det ska omsättas praktiskt i verksamheten.
- Skolans rutiner för behandling av elevvårdsfrågor bör förbättras.
- Utvecklingssamtalen bör utvecklas så att samtliga ämnen behandlas.
- Skolan bör förbättra sina rutiner för förandet av betygskatalogen.

- Skolans uppföljnings- och kvalitetsarbete bör förbättras så att det används för att förbättra elevers resultat.
- Ansvarsfördelningen mellan skolans styrelse och rektorn bör förtydligas.

På Skolverkets vägnar

Marie-Hélène Ahnborg
Avdelningschef

Eva Hederström
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsråden Gunnel Eriksson, Anna Rydin och Claes-Göran Aggebo samt enhetschef Carl-Gustav Sidenqvist deltagit.

Bilaga
Rapport

Kopia till
Gotlands kommun
Övriga enligt fastställd sändlista.

Utbildningsinspektion i den fristående grundskolan Gotlands Montessori-Friskola

Innehåll

Inledning	1
Underlag	2
Beskrivning av skolan.....	2
Sammanfattande bedömning.....	3
Bedömning av resultaten.....	4
Bedömning av genomförandet.....	6
Bedömning av förutsättningarna	13

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Gotlands Montessori-Friskola den 28–29 augusti 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen. Detta är Skolverkets andra inspektion av skolan sedan den startade sin verksamhet läsåret 1996/97. Den senaste inspektionen av skolan genomfördes hösten 1997 (dnr 1997:1562). I Skolverkets beslut konstaterade Skolverket att Gotlands Montessori-Friskola alltjämt uppfyllde kraven för godkännande och att skolan har fortsatt rätt till bidrag från elevernas hemkommuner.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och om verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, förordningen om fristående skolor och övriga författningar som gäller för fristående skolor.

Inspektionen av fristående skolor ska ytterst klargöra om huvudmannens verksamhet uppfyller kraven för att även fortsättningsvis vara godkänd som fristående skola och därmed ha rätt till bidrag från elevernas hemkommuner.

Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som anges i Skolverkets beslut åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket vid den tidpunkt som framgår av beslutet. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömningar är dels dokument som huvudmannen har lämnat till Skolverket, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om skolan från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I skolan intervjuades rektorn, ett urval av lärare, elever respektive föräldrar, representant för skolans elevvård, anlitad skolsköterska och kurator samt företrädare för huvudmannen. Inspektörerna besökte förskoleklassens verksamhet och lektioner i samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för bedömningarna.

Huvudmannen för Gotlands Montessori-Friskola har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Skolverket har i samband med inspektionen haft kontakt med Gotlands kommun angående kommunens rätt till insyn i skolans verksamhet. Enligt uppgift från Gotlands kommun förs årliga diskussioner med huvudmannen avseende tilldelning av skolbidrag.

Beskrivning av skolan

Gotlands Montessori-Friskola	Antal barn/elever
Förskoleklass	1
Grundskola	67

Skolverket godkände Gotlands Montessori-Friskola i Gotland som en fristående grundskola för årskurserna 1–3 genom beslut (dnr 1994:2132) den 28 januari 1995. Genom beslut (dnr 1995:1368) den 28 december 1995 godkände Skolverket Gotlands Montessori-Friskola för årskurserna 4–6 och genom beslut (dnr 2004:0963) den 1 december 2004 för årskurserna 7–9. Enligt det sistnämnda beslutet får skolan anordna prövning och utfärda betyg för skolans egna elever enligt de bestämmelser som gäller för det offentliga skolväsendet. I detta beslut godkände Skolverket dessutom att fristående förskoleklass får bedrivas vid Gotlands Montessori-Friskola.

Skolans inriktning är allmän. I ansökan om godkännande att bedriva förskoleklass samt årskurserna 7–9 uppgav huvudmannen att utbildningens profil är ”speciell pedagogik – Montessoripedagogik”.

Huvudman för skolan är Gotlands Montessori-Friskola, ekonomisk förening med organisationsnummer 769600-6027.

Verksamheten vid Gotlands Montessori-Friskola startade läsåret 1996/97 med årskurserna 1–6 och omfattar nu förskoleklass samt årskurserna 1–9. Förskoleklassen samt årskurserna 1–5 har lokaler i bostadsområdet Gråbo medan årskurserna 6–9 har lokaler som tidigare användes av Gotlands regemente. Avståndet mellan de båda lokalerna är enligt huvudmannen två kilometer via bilväg eller 1,5 kilometer via gångväg.

Skolan hade vid inspektionsbesöket 68 elever. Samtliga elever är folkbokförda i Gotlands kommun. De flesta elever bor i Visby och dess närområde.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Gotlands Montessori-Friskola och om verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, förordningen om fristående skolor och övriga författningar som gäller för den fristående skolan.

Inspektörerna har granskat om skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som skolor i det offentliga skolväsendet ska förmedla.

Inspektörerna bedömer att Gotlands Montessori-Friskola ger eleverna en lugn och trygg miljö. Inspektörerna bedömer dock att skolan mot bakgrund av nedanstående bristområden inte kan säkerställa att eleverna når kunskaper och färdigheter som motsvarar vad som kan förväntas av elever i grundskolan. Skolans rektor måste tillsammans med lärarna arbeta för att skapa rutiner för uppföljning och utvärdering av såväl enskilda elevers utveckling som verksamheten i dess helhet.

Många av de förbättringsområden som inspektionen resulterat i har på ett eller annat sätt redan identifierats av rektorn. Inspektörernas bedömning är därför att skolan har goda förutsättningar att åstadkomma en bra utbildning.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolan gör inte någon systematisk uppföljning, utvärdering och analys av elevernas samlade kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5 (9 kap. 2 § skollagen).
- Skolans likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn eller elever).
- Åtgärdsprogram upprättas inte i enlighet med författningarnas krav (1 a kap. 5 a § förordningen om fristående skolor).
- Skolan kan inte säkerställa att betyg sätts i enlighet med bestämmelserna (1 a kap. 7 § förordningen om fristående skolor jämförd med 7 kap. 3 § grundskoleförordningen).
- Kvalitetsredovisningen uppfyller inte författningarnas krav (3 och 5 §§ förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).
- Rektorn tar inte tillräckligt ansvar för det pedagogiska ledarskapet på skolan (1 a kap. 4 § förordningen om fristående skolor).

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör verka för att öka samtliga elevers kännedom om utbildningsmålen.
- Skolans uppföljning av läroplanens mål att sträva mot bör förbättras.
- Skolan bör utvärdera hur lärarna arbetar med elevinflytandet, definiera vad man anser att elevinflytande är och fastställa hur det ska omsättas praktiskt i verksamheten.

- Skolans rutiner för behandling av elevvårdsfrågor bör förbättras.
- Utvecklingssamtalen bör utvecklas så att samtliga ämnen behandlas.
- Skolan bör förbättra sina rutiner för förandet av betygskatalogen.
- Skolans uppföljnings- och kvalitetsarbete bör förbättras så att det används för att förbättra elevers resultat.
- Ansvarsfördelningen mellan skolans styrelse och rektorn bör förtydligas.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat om skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som skolor i det offentliga skolväsendet ska förmedla. Vidare har granskats om skolan även i övrigt svarar mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildning inom det offentliga skolväsendet.

Kunskaper

Innevarande termin finns ett barn i förskoleklassen och inskolning pågick fortfarande då inspektionsbesöket ägde rum. Inspektörerna gavs dock tillfälle att samtala både med förälder till detta barn och med föräldrar som tidigare läsar haft sina barn i förskoleklass och de uppgav att de kunnat se vad deras barn lärt sig avseende såväl normer och värden som kunskaper. De försäkrade också att verksamheten givit en god grund för barnets skolgång. Mot bakgrund av detta och av den verksamhet inspektörerna tagit del av bedömer inspektörerna att förskoleklassens verksamhet ger en grund för barnets skolgång (se vidare avsnitt "Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen").

En fristående skola ska enligt skollagen ge kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som skolor i det offentliga skolväsendet ska förmedla. De nationella kursplanerna anger mål som eleverna minst ska ha uppnått i slutet av femte respektive nionde skolåret.

Våren 2007 genomfördes de nationella ämnesproven i årskurs 5 av 13 elever i den aktuella årskursen. Skolans sammanställning visar att 10 elever uppnådde de prövade målen i svenska, 12 elever i engelska medan 7 elever uppnådde de prövade målen i matematik. Rektorn har ingen samlad bild av elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen för årskurs 5. Skolan har heller inte särskilt bedömt och analyserat skolans samlade resultat i ovan nämnda nationella ämnesprov för att därmed kunna ta ställning till vilka åtgärder som skolan avser vidta för att eleverna ska utvecklas i riktning mot nationella mål. I de fall där skolan tecknat avtal om att överlåta eller "köpa" undervisning av en kommunal skola finns enligt rektorn inga rutiner för aktuell lärare att med regelbundenhet rapportera elevers utveckling och måluppfyllelse.

För att säkerställa att eleverna når kunskaper och färdigheter som motsvarar vad som kan förväntas av elever i grundskolan bedömer inspektörerna att skolan måste förbättra uppföljningen, utvärderingen och analysen av de samlade kunskapsresultaten i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen i årskurs 5. Detta måste också inbegripa externt anlitade lärare. Inspektörerna förutsätter i det sammanhanget att skolan ingående analyserar orsaken till att

enbart drygt hälften av eleverna i årskurs 5 uppnådde nationella ämnesprovets prövade mål i matematik år 2007.

Skolan har ännu inte haft någon årskurs 9 och har hittills enbart utdelat betyg till elever i årskurs 8. Betygssättningen vid skolan beskrivs och bedöms i avsnitt ”Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning”.

Inspektörerna konstaterade i samband med intervjuer med eleverna att målen för utbildningen i olika grad är kända av eleverna. De äldre eleverna anser sig ha en klar uppfattning av de olika ämnernas mål genom skolans lokala tolkningar av de nationella kursplanerna (se vidare avsnitt ”Innehåll, organisering och arbetsätt”). De yngre eleverna säger sig få veta vad de ska ”göra och träna” för att ”bli bättre” snarare än vad de ska lära sig och vilka kunskapskvaliteter de ska sträva efter. I samband med faktagranskningen har huvudmannen uppgivit att målen finns ”noterade” i varje elevs individuella utvecklingsplan. Enligt huvudmannen sätter personalen ord på vad barnen ska lära sig, ”men eleverna tar till sig begreppen olika mycket”. **Inspektörerna bedömer därför att skolan bör verka för att öka samtliga elevers kännedom om utbildningsmålen.**

Utveckling och lärande relaterat till ämnesövergripande kunskapsmål

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) som skolan uppges följa fastställs bl.a. ett antal mål att sträva mot. Dessa anger vilken inriktning undervisningen ska ha för att elever ska utveckla olika förmågor. I mål att sträva mot används begrepp som utveckla, fördjupa, tillägna sig, bli förtrogen med för att tydliggöra att detta är utvecklingsmål som inte har någon gräns. Strävansmålen ger också uttryck för att eleverna ska lära sig utforska, lära och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och befästa en vana att självständigt formulera ståndpunkter grundade på såväl kunskaper som förnuftsmässiga och etiska överväganden.

I samband med intervjun med lärarna framkom att ingen gemensam diskussion har förts om strävansmålen och betydelse för undervisningen och därmed för elevernas förutsättningar att utvecklas i riktning mot dessa. Detta är enligt inspektörerna inte minst angeläget inför betygssättning i årskurs 9 eftersom dessa mål har betydelse för betygssättningen genom att de pekar ut de kvaliteter som undervisningen ska inriktas mot och som ska ligga till grund för bedömningen. Skolan har heller inget särskilt system för att följa upp strävansmålen.

För att säkerställa att eleverna ges förutsättningar att utvecklas i riktning mot läroplanens strävansmål bedömer inspektörerna att skolans uppföljning av läroplanens mål att sträva mot bör förbättras.

Normer och värden

Läroplanen fastställer att elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling förutsätter att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning. Skolan ska enligt läroplanen sträva efter att varje elev utövar ett allt större inflytande över sin utbildning. Författningarna lyfter också fram att skolan ska sträva efter att eleverna har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Eleverna uppgav att de kan påverka den fysiska miljön genom klassråd och elevråd, även om de äldre eleverna ansåg att dessa forum inte genomförts så ofta som de önskat under föregående läsår. Vid faktagranskningen har huvudmannen uppgivit att sex av nio planerade elevråd genomfördes. Dessutom har klassråd ibland genomförts utan att efterföljas av elevråd. Huvudmannen har också uppgivit att de äldre eleverna har ”större behov av att påverka”.

Inflytande, delaktighet och ansvar gäller som omnämns inledningsvis också undervisningens utformning och innehåll. Vid besöket såg inspektörerna exempel där elever med utgångspunkt i sin planering kunde välja vad de ville arbeta med. Andra elever däremot menade att lärarna bestämmer hur undervisningen gestaltas. I samtal med lärarna framkom att lärarna i olika utsträckning tillämpar individuell planering och att eleverna därför ges olika förutsättningar att välja arbetsområde, arbetsformer och tid för arbete. Av samtalet framgick att lärarna har olika syn på om och hur montessoripedagogiken ska tillämpas. Huvudmannen har i samband med faktagranskningen uppgivit att det sistnämnda beror på att hälften av lärarna saknar utbildning i montessoripedagogik.

I samtal med lärarna framkom att lärarna inte har någon gemensam idé om vad inflytande kan innebära för skolans elever och hur detta kan omsättas i verksamheten. Lärarna efterlyste dock diskussioner om detta för att möjliggöra samsamhet.

Inspektörerna bedömer att skolan bör utvärdera hur lärarna arbetar med elevinflytandet, definiera vad man anser att elevinflytande är och fastställa hur det ska omsättas praktiskt i verksamheten.

Eleverna uppgav att de trivs på skolan och att de känner sig trygga. De uppgav också att mobbning kan förekomma, men att lärarna agerar när så sker. I den enkätundersökning som våren 2007 genomfördes bland elever i årskurs 3 framkom dock synpunkter som enligt inspektörerna till viss del motsäger detta. Bland annat visade undersökningen att ett antal elever inte ansåg sig haft arbetsro då de så behövt och att de inte alltid haft någon att arbeta tillsammans med om så önskats. Resultatet av enkätundersökningen diskuterades i personalgruppen och i klassråd. Eleverna fick komma med förslag till åtgärder och nya ”klassregler”. Huvudmannen har vid faktagranskningen uppgivit att normer och värden ständigt är ett ”aktuellt diskussionsämne”, att åtgärder vidtas, men att skolan måste bli bättre på att dokumentera det som görs. Inspektörerna förutsätter att skolan förverkligar sin ambition att fortsatt dokumentera arbetet med normer och värden.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation.

Därtill har granskats om elevens rätt till en allsidig och saklig undervisning tillgodoses i utbildningen.

Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och andra författningar som gäller för den fristående skolan.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Lagens (SFS 2006:67) ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Huvudmannen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. Likabehandlingsplanen ska ses över varje år. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar. I planen ska åtgärder redovisas och den ska följas upp varje år. Inspektörerna vill därtill uppmärksamma skolan på att en förordning om barns och elevers deltagande i arbetet med en likabehandlingsplan trädde i kraft den 15 oktober 2006.

Gotlands Montessori-Friskola har upprättat en likabehandlingsplan. Likabehandlingsplanen redogör för skolans mål, förebyggande åtgärder, regler och rutiner samt åtgärder ”när personal får vetskap om att ett barn blir mobbat”. I planen förklaras att ”kränkningar, diskriminering och trakasserier kan, men behöver inte, vara mobbing”. I samband härmed anges att all personal är skyldig att rapportera om ett barn kränkts och att kollektiv bestraffning är förbjudet på skola och fritidshem. Planen beskriver också ansvarsfördelningen mellan rektor och övrig personal. Likabehandlingsplanen fastställdes i mars 2006.

Av skolans likabehandlingsplan framgår dock inte hur skolan avser att arbeta för att förhindra diskriminering, trakasserier eller annan kränkande behandling i förhållande till de diskrimineringsgrunder som avses i lagen. I planen saknas även skolans planering för innevarande läsår utifrån en aktuell kartläggning av behoven. Vidare saknas rutiner för uppföljning och dokumentation. Likabehandlingsplanen är inte känd av vare sig elever, lärare eller föräldrar.

Inspektörerna bedömer att skolans likabehandlingsplan inte uppfyller författningarnas krav och detta måste åtgärdas. Med hänvisning till huvudmannens yttrande (se avsnitt ”Normer och värden”) om att normer och värden ständigt är ett ”aktuellt diskussionsämne” men att dokumentationen är eftersatt, vill inspektörerna särskilt uppmärksamma skolan på de krav som lagen och dess förarbeten ställer på uppföljning och dokumentation.

Innehåll, organisering och arbetsätt i undervisningen

De måldokument som ligger till grund för undervisningens innehåll och utformning utgörs enligt skolan av Lpo 94 samt skolans ”lokala arbetsplaner”.

Inspektörerna har inför inspektionsbesöket tagit del av ”arbetsplaner” som omfattar mål för ämnena geografi/geologi, biologi och svenska. Planerna är uppdelade i årskurserna 1–3 respektive 3–6. För varje sådan årskursövergripande period anges ett antal ”områden” så som ”naturens kretslopp” och ”kroppen” i ämnet biologi. Till vart och ett av dessa områden återfinns ett mål. Enligt rek-

torn ska skolan under innevarande läsår fortsätta arbetet med att utveckla de lokala arbetsplanerna så att även årskurserna 7–9 och samtliga kursplanämnen omfattas. ”Arbetsplanerna” används enligt rektorn och en del av lärarna såväl till att förtydliga målen för eleverna som till uppföljning av elevernas kunskapsutveckling. I någon klass återfinns planerna i elevernas planeringspärmar. Det framkom att personal arbetat fram ”arbetsplanerna” i samband med egna montessoripedagogiska studier. Alla dessa upphovsmän har inte lärarutbildning.

Vid inspektionsbesöket framkom också att ytterligare versioner av arbetsplaner används för uppföljning av elevernas utveckling. Inspektörerna fick bland annat ta del av utkast till ”lokala arbetsplaner” som ämnesföreträdare för svenska respektive matematik arbetat fram för att möjliggöra en ”röd tråd” för elevers utveckling från förskoleklass t.o.m. årskurserna 1–9.

Det fanns bland lärarna ingen entydig uppfattning av hur de olika versionerna av ”arbetsplanerna” förhåller sig de till nationella kursplanerna och de olika planerna var vare sig kända eller tillämpade av samtliga lärare. Lärarna efterlyste dock samstämmigt gemensamt upprättade ”arbetsplaner” som föregås av ämnesövergripande diskussioner om de kunskapskvaliteter som präglar nationella utbildningsmål. I samband med faktagranskningen har huvudmannen uppgivit att ingen av dessa tre versioner ska tillämpas. Skolan ska påbörja ett arbete att gemensamt utforma ”arbetsplaner” för varje ämne. För att skolan ska kunna säkerställa att eleverna når kunskaper och färdigheter som motsvarar vad som kan förväntas av elever i grundskolan förutsätter inspektörerna att så sker.

Skolans elever är indelade i årskursövergripande grupper: förskoleklassen–årskurs 2, årskurserna 3–5, årskurserna 6–7 samt årskurserna 8–9. Förskoleklassen är integrerad i grundskolans verksamhet och bedrivs i anslutning till årskurserna 1 och 2. Undervisningen utgår enligt lärarna från aktuell läroplan samt skolans ”lokala arbetsplaner”. Som framgår i avsnitt ”Kunskaper” ger förskoleklassens verksamhet förutsättningar till utveckling och lärande och en grund för fortsatt skolgång. I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) har staten ålagt skolorna ett ansvar för att eleverna i grundskolan (och motsvarande skolformer) uppnår vissa kunskapsmål. Varken läroplanens mål att uppnå eller kursplanerna för grundskolans ämnen gäller emellertid för förskoleklassen. Detta betyder inte att skolorna är förhindrade att själva formulera mål som eleverna i förskoleklassen ska nå. Förskoleklassen är en del av skolan och det första steget i att genomföra och uppfylla läroplanens mål. Genom förskoleklassen ska övergången från förskola till grundskola underlättas. Därför är det viktigt att förskolans pedagogik med lek, omsorg, skapande och barnets eget utforskande får genomslag i verksamheten och att året i förskoleklassen skiljer sig från åren i grundskolan. Förskoleklassen har en speciell ställning mellan förskolan och åren i grundskolan och ska vara en integrering av de olika kulturerna.

Av schemat för ”2007–2008” framgår att eleverna ges möjlighet att arbeta i långa arbetspass och detta bekräftades av både elever och lärare. Undervisningen bedrivs omväxlande ämnesvis och i ämnesövergripande teman. I intervjun med eleverna i årskurs 9 framgick dock att de inte har musik i årskurs 9 och enligt deras uppfattning har de i årskurs 8 fått slutbetyg i ämnet (se vidare avsnitt ”Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning”). Att undervisning inte bedrivs i årskurs 9 bestyrks av schemat men dementeras av rektorn

som vid inspektionsbesöket uppgav att musikundervisning bedrivs i nuvarande årskurs 9. Huvudmannen har vid faktagranskningen uppgivit att eleverna i årskurserna 8–9 har musik varannan fredag, men att detta inte var noterat på det schema inspektörerna fick sig tillsänt i början av augusti eftersom tiden för undervisningen ännu inte var fastlagd. Inspektörerna vill påtala vikten av att ett schema överensstämmer med den faktiska undervisningen och inte minst att eleverna i årskurs 9 är införstådda med huruvida undervisning bedrivs i ett ämne.

Individanpassning och stöd

Enligt läroplanen innebär en likvärdig utbildning bland annat att undervisningen inte kan utformas lika för alla och att det finns flera vägar till målen beroende på elevernas olika behov och förutsättningar. Enligt samtliga intervjuade ges de flesta elever en sådan individuell utformning med stöd av den individuella planering som omnämns i avsnitt ”Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen”. Samtliga elever har också en individuell utvecklingsplan.

Från och med den 1 juli 2006 har förändringar i förordningen om fristående skolor införts avseende åtgärdsprogram. Ansvaret har tydliggjorts för att tidigt upptäcka elever i behov av särskilt stöd. Rektorn ska se till att behoven utreds om det framkommer uppgifter om att en elev kan ha behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram upprättas. Av åtgärdsprogrammet ska framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

I de åtgärdsprogram som inspektörerna tagit del av inför inspektionsbesöket framgår det inte tydligt om åtgärdsprogrammet upprättats för att skolan befarar att eleven inte kommer att uppnå nationella utbildningsmål för årskurserna 5 eller 9. I programmen ges en nulägesbeskrivning och därpå följer mål och åtgärder. Nuläget är så allmänt beskrivet att det enligt inspektörernas bedömning är svårt att identifiera elevens verkliga stödbehov. Det är av den anledningen svårt att avgöra om de mål och åtgärder som anges kan tillgodose elevens stödbehov. Det framgår inte hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Inspektörerna tog dessutom del av samtliga upprättade åtgärdsprogram i samband med inspektionsbesöket och det stod klart att skolan använder sig av flera olika blanketter. I något fall har externt anlitad lärare som har sin anställning i en kommunal skola använt den skolans blankett för utfärdande av ”Åtgärdsprogram/Betygsvarning”.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer inspektörerna att åtgärdsprogram inte upprättas i enlighet med författningarnas krav. Inspektörerna bedömer att skolans åtgärdsprogram måste utvecklas så att det framgår vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur och när åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Skolan har en arbetsgång när det gäller elevvårdsfrågor som utgår ifrån att den undervisande lärare som uppmärksammar problemet tar upp det med eleven, föräldrar och andra berörda lärare samt rektorn. Skolan har via Gotlands kommun tillgång till skolsköterska, kurator och psykolog. Vid behov sammankallar rektorn dessa till konferenser för att behandla elevvårdsärenden. I samtal med skolsköterskan och kuratorn kunde inspektörerna konstatera att skolan inte har fungerande rutiner för dessa konferenser och för hanterandet av elevvårdsären-

den. I ett urval av kallelser till konferenser som inspektörerna tog del av vid inspektionsbesöket var ingen representant för elevvårdspersonal kallad, i ännu en kallelse var eleven inte namngiven. I något fall var kallelse och protokoll fört samman i ett och samma dokument. Skolsköterskan uppgav att hon inte alltid får sig tillsänt protokoll. De lärare som har sin anställning vid en kommunal skola kallas inte till konferenser eller till andra forum där elevers behov av särskilda stödåtgärder diskuteras. Inspektörerna bedömer att skolans rutiner för behandling av elevvårdsfrågor bör förbättras.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Gotlands Montessori-Friskola har Skolverkets medgivande att anordna provning och utfärda betyg enligt de bestämmelser som gäller för grundskolan. Skolan ska därvid tillämpa de bestämmelser som finns i grundskoleförordningen gällande utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner, betygskriterier och betygsbeteckningar etc. Enligt dessa bestämmelser ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare minst en gång per termin samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Den skriftliga individuella utvecklingsplanen ska vara framåtsyftande och sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanens och kursplanerna.

Samtliga intervjuade uppgav att utvecklingssamtal genomförs varje termin och att en individuell utvecklingsplan upprättas i samband med dessa. Skolans ”lokala arbetsplaner” används som underlag vid dessa samtal. I skolans dokument ”Kriterier för kvalitetssäkring läsåret 2006–2007” fastställs att:

”Personalen dokumenterar fortlöpande elevens framsteg i förhållande till de lokala arbetsplanerna som finns i samtliga ämnen. Om eleven visar bristande kunskaper i något ämne upprättas åtgärdsprogram i samråd med vårdnadshavare och vid behov konsulterar personalen elevvårdsteamet”.

I avsnitt ”Kunskaper” beskrivs att skolan saknar ett system för kunskapsuppföljning, på såväl individnivå som skolövergripande nivå i ämnena utöver svenska, engelska och matematik. Intervjuer med samtliga gav också bilden av att det främst är dessa som behandlas i utvecklingssamtal. Följaktligen bedömer inspektörerna att skolan måste förbättra uppföljningen, analysen och bedömningen av den enskilde elevens kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen för årskurs 5 i samtliga ämnen. Detta är också angeläget för att kunna avgöra om en elev är i behov av särskilda stödåtgärder. Likaså bör utvecklingssamtalen utvecklas så att samtliga ämnen behandlas.

Eleverna i nuvarande årskurs 9 hade svårt att förstå på vilka grunder betyg sattes i årskurs 8. Någon lärare satte exempelvis godkänd (G) för samtliga elever oavsett kunskapsutveckling och eleverna ansåg inte att de fått en godtagbar förklaring till detta förfaringssätt. Rektorn och lärarna bekräftade att skolan inte har rutiner för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning. Lärarna ansåg att de haft få tillfällen när de tillsammans diskuterat bedömning och betygssättning och efterlyste forum för sådana diskussioner och i och med det säkrare rutiner för betygssättning. Inspektörerna bedömer att skolan inte kan

säkerställa att betyg sätts i enlighet med bestämmelserna, något som måste åtgärdas.

Elevernas betyg ska antecknas i en betygs katalog. Betygen ska finnas samlade för varje enskild elev och betygs katalogen ska utgöra den officiella dokumentationen över de betyg som satts. Rektorn har ansvaret för förandet av betygs katalogen. Det finns inte några föreskrifter eller allmänna råd för utformningen av betygs katalogen. Det är ändå viktigt att komma ihåg att utfärdande av betygs dokument är ett beslut som utgör myndighetsutövning mot eleven. Detta kräver att det finns klara rutiner på skolan för hur betygs katalogen ska föras.

Gotlands Montessori-Friskola har registrerat elevernas betyg i årskurs 8 i ett underlag som inte anger läsår och/eller datum. I avsnitt ”Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen” konstaterar inspektörerna att det vid inspektionsbesöket framkom skilda uppgifter om huruvida ämnet musik avslutats i årskurs 8. I betygs katalogen avseende årskurs 8 år våren 2007 framgår inte om slutbetyg satts i musik eller i något annat ämne. Inspektörerna vill framhålla att det ska framgå om så är fallet och bedömer mot bakgrund av ovanstående att skolan inför betygssättningen i årskurs 9 bör förbättra sina rutiner för förandet av betygs katalogen.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ska en skolas kvalitetsredovisning innehålla en bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder som ska vidtas för ökad måluppfyllelse. Dessutom fastställer förordningen att den skriftliga kvalitetsredovisningen ska upprättas som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Dessa bestämmelser gäller också en fristående skola.

Skolan har inför inspektionsbesöket delgett inspektörerna två kvalitetsredovisningar för läsåret 2004/05 respektive 2005/06. Vid tidpunkten för inspektionsbesöket hade ingen kvalitetsredovisning upprättats för läsåret 2006/07.

I kvalitetsredovisningen för läsåret 2004/05 redovisas resultatet av diagnoser och nationella provet för årskurs 5. Resultatet av nationella ämnesprovet återfinns däremot inte i kvalitetsredovisningen för läsåret 2005/06. Dock redovisas resultaten av diagnoser i svenska som genomförts i årskurserna 4–6 respektive elevers läsutveckling enligt bedömningsinstrumentet LUS¹. Måluppfyllelse för ”Inflytande och ansvar” återfinns i båda kvalitetsredovisningarna.

Ingen av ovan nämnda kvalitetsredovisningar innehåller någon bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats. De innehåller heller ingen redogörelse för vilka åtgärder som ska vidtas för ökad måluppfyllelse. Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningarna inte uppfyller författningarnas krav och detta måste åtgärdas.

Kvalitetsarbetet syftar till att kontinuerligt identifiera vilka förutsättningar som är nödvändiga för arbetet mot de nationella målen, att utveckla arbetsprocesser, att bedöma resultat och måluppfyllelse och att vidta lämpliga åtgärder. Som framgår i flera avsnitt i föreliggande rapport saknas dock en systematisk upp-

¹ LUS står för LäsUtvecklingsSchema.

följning av elevernas resultat. Det medför i sin tur att resultat och måluppfyllelse enbart i begränsad utsträckning ingår som en del i skolans kvalitetsarbete.

Inspektörerna bedömer att skolans uppföljnings- och kvalitetsarbete bör förbättras så att det används för att förbättra elevernas resultat. Överlag vill inspektörerna dessutom uppmärksamma skolan på att det är av stor betydelse att kunna visa upp hur resultatet ser ut i det system av mål- och resultatstyrning skolan omfattas av.

Ledning och intern kommunikation

Huvudmannen för skolan är Gotlands Montessori-Friskola ekonomisk förening. ”Medlem i föreningen kan enbart den vara som har varit tillsvidareanställd av föreningen i minst sex månader och fortfarande är anställd.” Styrelsen består av tre ledamöter, samtliga verksamma vid skolan respektive fritidshemmet. Rektorn är en av dessa.

I huvudmannens stadgar anges att ”Föreningen ska också verka för en kvalitativ och stimulerande skolmiljö enligt Montessoripedagogiken”. I samtal med styrelseledamöterna konstaterades att detta ansvar åvilar såväl styrelsen som rektor utan att man för den skull definierat innebörden av ansvaret. Enligt samtliga intervjuade är ansvarsfördelningen styrelsen och rektor emellan tydlig. Någon tydlig ansvarsfördelning finns dock inte dokumenterad och såväl lärare, elever som föräldrar uppgav att de i olika frågor vänder sig till den som finns tillgänglig. Det betyder att rektorn i den dagliga verksamheten också hanterar frågor som kan hänföras till huvudmannen. Huvudmannen har vid faktagranskningen uppgivit att ”ansvarsfördelning finns, men inte mellan styrelse–rektor”.

Inspektörerna vill uppmärksamma skolan på att det kan finnas situationer då det är fördelaktigt att ha en tydligare fördelning mellan huvudmannens respektive rektors ansvar och bedömer att ansvarsfördelningen mellan skolans styrelse och rektor bör förtydligas.

Rektorn har lärarutbildning och har tidigare arbetat som enbart lärare i skolan. Hon har fortfarande del av tjänst som lärare. Förutom lärarutbildning har hon genomgått montessori- och specialpedagogiska högskolekurser. Rektorn saknar dock rektorsutbildning och har ingen tidigare erfarenhet av detta uppdrag.

På inspektörernas förfrågan hur hon i praktiken omsatt det pedagogiska ansvaret ansåg sig rektorn under föregående läsår inte haft tidsmässiga förutsättningar för att styra och leda det pedagogiska arbetet. Lärarna bekräftade detta, men efterlyste samtidigt ett tydligare och kraftfullare pedagogiskt ledarskap.

Under flera avsnitt i föreliggande rapport framgår att skolan brister i att uppfylla ett antal krav fastställda enligt de författningar som reglerar fristående skolors verksamhet. Enligt läroplanen, som skolan säger sig följa, ska rektorn som pedagogisk ledare ha det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Rektorn ska också ha ansvaret för skolans resultat och att resultatet följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen. I Gotlands Montessori-Friskola har inte rektorn på ett tydligt sätt lett skolans arbete för att säkerställa att eleverna ges en utbildning som överensstämmer med de krav som fastlås i de nationella utbildningsmålen. Det pedagogiska ledarskapet måste därför stärkas.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgången till utbildning som ska erbjudas, öppenheten och urvalsregler, personalens kompetens samt läromedel, pedagogiska material och utrustning.

Inspektionen av fristående skolor omfattar även en granskning av eventuella avgifter samt skolans stabilitet avseende ekonomi och elevunderlag samt huvudmannens förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med gällande bestämmelser.

Bestämmelser finns i bl.a. skollagen och förordningen om fristående skolor.

Nedan följer en beskrivning av några utvalda områden av särskilt intresse för skolans förutsättningar att tillhandahålla en utbildning av god kvalitet.

Den grundläggande principen för intagning av elever till fristående skolor är att de ska vara öppna för alla elever. Av de dokument skolan delgivit inspektörerna i samband med inspektionen framgår att följande intagningsprinciper i nämnd ordning tillämpas vid antagning till förskoleklass och grundskola:

1. Barn som tidigare gått på Visby Montessoriförskola²
2. Elever som gått på annan montessoriskola
3. Syskon
4. Ködatum

Skolan har aldrig avvisat någon elev.

Inspektörerna bedömer att Gotlands Montessori-Friskola genom tillämpningen av ovan angivna principer är öppen för alla.

Resultaträkningen i bolagets årsredovisning för räkenskapsåret 2005/2006 visar ett överskott omfattande 8 803 kronor. Balansräkningen visar att skolans redovisade tillgångar vid halvårsskiftet 2006 uppgår till 1 122 096 kronor. Årsredovisningen har granskats av en auktoriserad revisor. I samband med inspektionsbesöket delgavs inspektörerna en preliminär resultat- och balansrapport för räkenskapsåret 2006/2007. Den preliminära rapporten visar ett underskott omfattande 262 945 kronor och tillgångarna har minskat med 220 267 kronor. Skolan har upprättat en balanserad budget för 2007/08. Skolan har redovisat en elevprognos, som visar att antalet elever i grundskolan kan förväntas öka något jämfört med nuvarande.

Inspektörerna bedömer att såväl elevunderlag som huvudmannens ekonomiska situation uppfyller de krav på stabilitet som ställs på en fristående skola.

Skolans fyra ansvariga klasslärare har utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak bedriver. Idrottsläraren har barnskötarutbildning. Läraren i hem- och konsumentkunskap har utöver en montessoripedagogisk kurs ingen pedagogisk utbildning.

I enlighet med avtal med kommunen bedrivs ämnet slöjd för årskurserna 3–5 av lärare som har sin anställning vid en kommunal skola. Skälet härtill är att

² Enligt Visby Montessoriförskolas hemsida sker antagning till denna genom anmälan dels till förskolans egen kö och dels till kommunens barnomsorgskö.

skolan saknar lokaler och lärare med relevant utbildning. Eleverna i Gotlands Montessori-Friskola bildar därvid egna grupper. Undervisningen i ämnet franska bedrivs för skolans två elever i en kommunal skola av en lärare med anställning i denna. Dessa elever ingår i den kommunala skolans grupp. I båda fallen debiteras Gotlands Montessori-Friskola av den kommunala skolan.

Ingen specialpedagogisk kompetens finns i lärargruppen. Rektorn uttryckte dock behov av sådan kompetens och ambition finns att rekrytera lärare med sådan utbildning. I samband med faktagranskningen har huvudmannen uppgivit att rektorn har läst en specialpedagogisk kurs och dessutom har ”personalgruppen tillsammans 100 poäng montessoripedagogik”.

I inledningen till föreliggande rapport beskrivs att skolans verksamhet är placerad i två byggnader belägna på avstånd från varandra.

Inspektörerna bedömer att de personella och materiella resurserna ger förutsättningar att bedriva verksamheten i enlighet med gällande bestämmelser. Inspektörerna vill dock påpeka vikten av att Gotlands Montessori-Friskola fortsatt har regelbundna samtal om såväl undervisningens utformning som enskilda elevers utveckling med den kommunala skola med vilken avtal om undervisning upprättats. Inspektörerna förutsätter också att skolan fullföljer sin strävan att anställa lärare med specialpedagogisk kompetens.

Datum	Ort
2007-12-19	Stockholm

Eva Hederström
Gunnel Eriksson